

Ungdomsmedvirkning

– en ressurs for kommunens arbeid med inkluderende aktiviteter for alle

Innhold

Ungdomsmedvirkning som hjertesak	4
Ungdommens meninger skal opp og frem!	8
Gode på ungdomsmedvirkning i Lindesnes	12
Engasjerende ungdomsmedvirkning i Viken	15
Ungdomsmedvirkning som verktøy for trivsel og tilhørighet	18
Ungdom må inkluderes	22
Fra elevråd til Europarådets Kommunalkongress	27
Politisk mestringstro og Greta Thunberg	32

Bufdir har en veileder for ungdomsråd på sine hjemmesider som kan være til hjelp for kommuner og de unge som er valgt inn i ungdomsråd/medvirkningsorgan for unge: https://bufdir.no/Familie/Tilbud_til_barn_og_unge/Veileder_for_ungdomsråd/

Forsidefoto:

Adobe Stock

Ansvarlig redaktør:

Trine Lise Hoffmann
trine-lise.hoffmann@bufdir.no

Martin Gustavsen
martin@frivillighetnorge.no

Hege Tangen Christensen
Hege.Tangen.Christensen@ks.no

Christian Hellevang
Christian.Hellevang@ks.no

Skribenter:

Ingvild Christensen
ingvild@frivillighetnorge.no

Guro Ødegård
gorod@oslomet.no

Grafisk formgivning:

Ståle Hevrøy, Bly

Utgivelsesår:

2020

ISBN 978-82-93100-72-0

Dette heftet er en felles utgivelse fra Bufdir, Frivillighet Norge og KS. Heftet presenterer eksempler og erfaringer fra et felles læringsløft gjennomført i 2020. Læringsløft Bli med - Aktiv fritid for alle er kunnskapsløft for og med kommuner, fylkeskommuner og lokal frivillighet. Bak læringsløftene står Bufdir, Frivillighet Norge og KS.

Forord

Bufdir, KS og Frivillighet Norge inviterte i juni 2020 til regionale kommunenettverk i Tromsø, Stavanger, Kristiansand og Drammen under navnet «Læringsløft Bli med – Aktiv fritid for alle».

Arbeidet er forankret i fritidserklæringen. I erklæringen er partene enige om at alle barn og ungdom skal ha mulighet til å delta i en organisert fritidsaktiviteter og til å delta i lek som passer for barnets alder, og at barn og ungdom skal involveres og ha innflytelse over sin lek og fritidsaktivitetene de skal delta i.

I løpet av samlingene har det blitt delt gode erfaringer fra arbeidet som gjøres lokalt for å bidra til at enda flere barn og unge får delta i fritidsaktiviteter. Eksempler på dette er delt i heftet «Aktiv fritid-demokrati for barn og unge».

Ungdomsmedvirkning ble trukket inn som et sentralt tema i de fire regionale nettverkssamlingene. I dette heftet – «Ungdomsmedvirkning – en ressurs for kommunens arbeid med inkluderende aktiviteter for alle» – løfter vi frem eksempler på ungdomsmedvirkning og ungdomsråd. I tillegg har Guro Ødegård, instituttdirektør ved Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet, skrevet en artikkel om betydningen av å styrke troen på at unge kan mestre og at deres stemme er viktig, uavhengig av familieressurser.

Vi håper at dette heftet kan inspirere til videre arbeid med barn og unges medvirkning!

Foto: Tine Poppe

Mari Trommald

*Direktør i
Bufdir*

Lasse Hansen

*Administrerende
direktør KS*

Stian Slotterøy Johnsen

*Generalsekretær
Frivillighet Norge*

Ungdomsmedvirkning som hjertesak

Lederen og nestlederen for ungdommens fylkesråd i Nordland, Max Gårdvik Hoffman og Oda-Regine Elvenes, har begge lang fartstid i ungdomspolitikken med henholdsvis fem og fire års erfaring. Begge har ungdomsmedvirkning som hjertesak, og fremhever betydningen av arenaer hvor barn og unge kan få mulighet til å si sin mening.

TEKST: Ingvild Christensen

– Her driver ikke vi bare med lekepolitikk, og vi ser faktiske resultater av arbeidet vi legger i politikken. Politikerne og administrasjonen er ikke alltid enige med oss, men vi får likevel sjansen til å si hva vi mener.

– Ungdommer er en gruppe uten stemmerett og uten mulighet til å delta ved valg. Dette er likevel en ekstremt viktig samfunnsgruppe, som må få stemmene sine hørt gjennom en eller annen kanal. Derfor er organer som ungdommens fylkesråd av ufattelig stor betydning for å få ungdommer med i saker som angår dem, sier Max engasjert. Oda-Regine stiller seg bak uttalelsene til fylkesrådskollegaen sin, og legger til:

– Det er utrolig viktig å få med ungdommers perspektiv på saker, fordi alle politiske saker angår ungdom! Det er vår fremtid det skal tas beslutninger om. Samtidig er det et skille mellom bare ungdomsmedvirkning og reell ungdomsmedvirkning: det er irriterende å ikke bli tatt seriøst, og det finnes tilfeller hvor ungdomspolitikere blir behandlet mer som pynt. Det forventes at de skal stå pent og vinke og smile, uten at de blir involvert i beslutningsprosesser.

Begge kan imidlertid slå fast at det er stort rom for ungdommenes perspektiv på politikken i Nordland:

– Ungdommens fylkesråd i Nordland er en arena hvor vi virkelig blir hørt, og det kan jeg

si med sikkerhet fordi jeg har satt i en del ungdomsråd tidligere hvor det kanskje ikke alltid har vært tilfelle. Her driver ikke vi bare med lekepolitikk, og vi ser faktiske resultater av arbeidet vi legger i politikken. Politikerne og administrasjonen er ikke alltid enige med oss, men vi får likevel sjansen til å si hva vi mener, forteller Oda-Regine.

Max nikker anerkjennende og sier at de er heldige i fylkesrådet i Nordland, fordi der blir de tatt med på en god måte:

– Ungdommens fylkesråd har gitt meg fantastiske muligheter som jeg aldri hadde fått utenom. Man merker at det har mye å si at man er representant der. Vi når politikere og har status som representanter for ungdommers mening i Nordland.

Han legger til at det ikke er uten grunn at ungdommers meninger blir tatt såpass på alvor i Nordland – det ligger nemlig 20 år med iherdig fremsnakk om ungdomsmedvirkning bak påvirkningsorganene for ungdom i fylket. Samtidig vedgår lederen for ungdommens fylkesråd at det ikke alltid er helt perfekt:

– Når det gjelder beslutninger om tilbudsstrukturen til de videregående skolene i Nordland, hvor de har avgjort at den skal gjelde for fire år, opplevde vi at vi ikke ble involvert på et tidlig nok tidspunkt. Slike typer avgjørelser blir gjeldende for elever på videregående skole, som jo er ungdommer! Spesielt i sånne saker, som påvirker ungdom såpass direkte, forventer vi å bli involvert på en bedre måte enn det vi ble. Oda-Regine føyer til flere ting som kan oppleves utfordrende for ungdomsrepresentantene:

– I tillegg til at man har de som ikke involverer oss, har man de som glemmer at vi er ungdommer. Vi har blant annet skole, sosialt liv og søvn som må balanseres, og som gjør at hverdagene fort kan bli litt overfylt. Det er mye som spiller inn på kapasiteten vår. Typiske situasjoner hvor dette ikke blir tatt stor nok høyde for, er når vi får saker på 200 sider, og bare en dag på å si hva vi syns. Da kan det bli litt for mye av det gode.

Åpen dialog og samarbeid

Begge fremhever dialog og samarbeid som essensielt for tilretteleggelsen av ungdomsmedvirkning:

– Mye handler om å ha god dialog mellom administrasjonen og ungdommens fylkesråd. Vi har en egen koordinator for medvirkning, som hjelper oss med dette. Hvis vi ikke opplever god dialog med administrasjonen i saker hvor vi mener det er viktig at vi får fremmet vår mening, blir det en vegg mellom oss og den reelle medvirkningen. Det å ha gode samtaler med saksbehandlere har enorm betydning for god medvirkning, forklarer Hoffman.

– Det kan oppstå en informasjonskløft mellom oss og dem når det for eksempel brukes en talemåte som er vanskelig å forstå, eller ting legges opp på en måte vi ikke er vant til. Det er viktig at dialogen og forståelsen er gjensidig – de må vite at vi er her, og at de vi er en verdifull ressurs, og vi må være klar over at vi kan ta

kontakt med dem, legger Oda-Regine til.

For andre fylker og kommuner som ønsker å komme bedre i gang med ungdomsmedvirkning, har de erfarne ungdomspolitikere gode tips:

– For lokale ungdomsråd anbefaler jeg å ta kontakt med sitt regionale fylkesråd for ungdom. Vi sitter på mye kunnskap og erfaring når det gjelder å starte ungdomsråd. Ellers sitter alle fylkesrådene for ungdom i et nettverk, hvor vi samarbeider og deler gode ideer. Jeg vil også oppfordre politikerne å trekke ungdommens fylkesråd i Nordland frem som godt eksempel på hvordan god ungdomsmedvirkning praktiseres, sier Max.

I den forbindelse trekker Oda-Regine også frem samarbeid:

– For å få dette til, må både politikerne og ungdommene ønske å samarbeide. Begge må tas med i prosessen.

Årets miljøkommune

Til slutt ønsker Oda-Regine og Max Hoffman å trekke frem prisen til årets miljøkommune, som kom på plass som et resultat av en ide fra ung-

dommens fylkesråd i Nordland:

– Vi er veldig stolte av at vi har to flinke miljøansvarlige i ungdomsrådet, som har fått på plass en pris for årets miljøkommune i Nordland. Prisen går til kommunen som har gjennomført gode tiltak for å ivareta klima og miljø, og premien er en pott på kr 100 000 som kan brukes på å videreutvikle miljøvennlige tiltak lokalt, forklarer Oda-Regine.

– Det har vært kjempegøy å følge med på fremgangen til dette initiativet, som vi fikk avdeling for samfunnsutvikling med på. Det er en veldig artig pris, fordi den kan være med å oppfordre kommunene til å gjøre noe bemerkelsesverdig for naturen, og innføre tiltak som har positiv effekt på miljøet. Juryen består av to representanter fra ungdomsrådet og en fra avdeling for samfunnsutvikling, så her er ungdomsmedvirkningen godt ivaretatt, avslutter Max.

Prisen for årets miljøkommune skal deles ut på fylkestinget i februar. Det blir spennende å se hvem den går til.

– Vi er veldig stolte av at vi har to flinke miljøansvarlige i ungdomsrådet, som har fått på plass en pris for årets miljøkommune i Nordland.

Ungdommens meninger skal opp og frem!

– Noe av det kjekkeste med arbeidet i Ungdommens fylkesting i Rogaland er å møte engasjert ungdom, og høre hva de har å si, det sier Ungdommens fylkesordfører i Rogaland, Solveig Vik. Hun motiveres ekstra av muligheten til å jobbe for å løfte ungdommenes stemme opp og frem.

TEKST: Ingvild Christensen

Foto: Adobe Stock

17-åringen fra Haugesund går andreåret på IB-linja på Vardafjell videregående skole, og har vært opptatt av ungdomsmedvirkning siden hun gikk i 9.klasse. Dette var rundt samme tid som ungdommens fylkesråd og fylkesutvalg i Rogaland ble etablert. Derfra var det fullt kjørt for den politisk engasjerte ungdommen. I november i fjor ble hun valgt til ungdommens fylkesordfører i Rogaland.

Inkluderende ledelse

Om rollen hennes som leder sier hun at den viktigste oppgaven hennes er å legge til rette for at ungdommene kommer til orde:

– Rollen som leder for meg handler ikke om at jeg skal være den på toppen som bestemmer alt og er en streng sjef. Min jobb er heller å inkludere alle, og legge til rette for at de skal få jobbe med det de synes er kjekt. Det er jo en grunn til at representantene har stilt til valg for ungdommens fylkesting og fylkesutvalg, og kommet inn; de er engasjerte og de ønsker å gjøre en forskjell! Min rolle går derfor ut på å gjøre det lettere for dem å påvirke, forteller Solveig engasjert, og fremhever at det er jobben de gjør for ungdommen i Rogaland som står i fokus. Derfor legger hun vekt på at en må tørre å gå i de harde forhandlingene i møtene.

Hun legger til at vervet som ungdommens fylkesordfører også innebærer en del organisatorisk arbeid som andre kanskje anser som kjedelig. Dette inkluderer blant annet å besvare e-poster, i tillegg til å planlegge og lede møter. Heldigvis synes Vik at disse oppgavene også er kjekke:

– Alt i alt er det veldig gøy, og hverdagene er varierte. Det blir gjerne mye politikk, men politikk er jo så mye! Det meste en bryr seg om er

– Alt i alt er det veldig gøy, og hverdagene er varierte. Det blir gjerne mye politikk, men politikk er jo så mye!

politikk, slår 17-åringen fast.

Solveig kan også fortelle at det i desember i år vil tre i kraft en omorganisering av ungdomsrådsarbeidet i Rogaland, noe som innebærer at det ikke lenger vil bli møter i ungdommens fylkesting med ungdomsrepresentanter fra alle kommunene i fylket.

– Frem til nå har vi vært organisert i et fylkesting for ungdom og et fylkesutvalg, som er arbeidsgruppa til tinget. Selve tinget har bestått av ungdomsrepresentanter fra Rogaland, ca. 30 til sammen, som har møttes 4–5 ganger i året. I møtene har vi gått gjennom politikk, vedtatt hva vi skal gå gjennom i løpet av året, og sett på hvordan vi ligger an i arbeidet vi har gjort så langt. Utvalget har ni medlemmer, i tillegg til fire varamedlemmer. De har rundt 10 møter i året i tillegg til møtene i ungdommens fylkesting. Deres ansvar er å passe på at hjulene går rundt og at ungdommen blir hørt gjennom hele året.

Et stort mangfold av viktige saker

Siden det finnes få begrensninger for hvilke saker som er viktige for ungdommen, er arbeidet med å sikre at de når frem med sine meninger spesielt viktig:

– Alt som kan komme til å påvirke ungdom er viktige saker for oss, slår Solveig Vik fast, og legger til noen eksempler:

– For å si noe om hvorfor ungdomsmedvirkning er viktig, kan jeg komme med den godt brukte setningen: «Det er vi som er fremtiden».

– De største sakene de senere årene har handlet om psykisk helse i skolen, hvordan kulturtilbudet bør være for å aktivisere og inkludere ungdom, i tillegg til saker knyttet til samferdsel. Et godt båt- og busstilbud har stor betydning for ungdom, spesielt når det er mange som må flytte på hybel for å gå på videregående. Da er det veldig viktig at det er mulig å komme hjem igjen. Nettopp fordi sakene som berører ungdom brer seg over flere politikkområder, bør ungdomsmedvirkning spille en sentral rolle i utformingen av nye tilbud og tiltak:

– For å si noe om hvorfor ungdomsmedvirkning er viktig, kan jeg komme med den godt brukte setningen: «Det er vi som er fremtiden». Den politikken som blir ført nå kommer til å være vår fremtid. Vi vet hvordan ungdom har det, derfor er det enklest for oss å gjøre en forskjell. Vi opplever den politikken på kroppen, og kan si hva som fungerer og hva som ikke fungerer, i motsetning til en godt voksen som gjerne har vært i politikken i flere år.

Til tross for stor konsensus om at ungdommer må involveres i beslutningsprosesser, har Solveig opplevd noen utfordringer med å nå frem med budskapet sitt:

– En av de største utfordringene er gjerne at vi kan få kommentarer som «så flott at dere engasjerer dere, men ...». Vi kan komme med

mye bra, uten at det blir tatt stilling til. Men når vi først får slippe til og vist hva vi er gode for, blir vi ofte tatt med videre, og det er bra. Det eneste er at det kan være vanskelig å komme gjennom den inngangsporten. Vi er jo ikke stemt frem på samme måte som de folkevalgte, men samtidig så er vi jo stemt frem av ungdommene i vår kommune til å representere dem. De stoler på at vi skal ta tak i problemer på deres vegne, og lage bedre løsninger for dem, forteller Vik.

Selv om det har vært vanskelig i starten, så kan hun heldigvis si at det har blitt lettere med tiden:

– Vi møter utfordringer underveis, men samtidig så lærer vi mye av det når vi er kommet ordentlig inn i det. I starten var problemene større, men nå ser politikerne at ungdommene har mye bra å komme med. Dette gjør at vi har fått mye mer reell påvirkningskraft, og ikke bare er til pynt.

Ungdommene har mye godt å komme med

På spørsmål om hva man bør gjøre for å legge til rette for at ungdom skal kunne medvirke, trekker Solveig Vik frem særlig en ting:

– Det viktigste er gjerne å tenke at vi er ikke som de voksne. Vi har ikke holdt på med dette i alle år, og det kan man heller ikke forvente. Vi er unge, og bruker ikke det samme formelle språket. Likevel har vi mye godt og nyttig å komme med, så lenge vi blir hørt.

Ungdommens fylkesordfører i Rogaland kan også bekrefte at hun opplever at de blir hørt av politikerne:

– Vi føler vi blir hørt nå. Det varierer selvfølgelig i hvor stor grad, men dersom vi kjemper for noe, så klarer vi gjerne å få det gjennom. Vi kan ikke forvente gjennomslag på alt til enhver tid,

men opplever at vi får gehør for de største ungdomssakene. Det er veldig godt å se at arbeidet vårt fører til endringer, og at politikerne faktisk bruker tid på å høre på oss. Vi ønsker selvfølgelig mer påvirkningskraft, men nå har vi to minutter taletid i fylkestinget som var en veldig viktig sak for oss. Det er i fylkestinget det skjer, så taletiden representerer en faktisk mulighet til å påvirke.

Godt samarbeid på tvers av fylkesgrenser er et godt medvirkningstiltak

På spørsmål om hun har tips til andre fylker og kommuner som ønsker å legge til rette for ungdomsmedvirkning, fremhever Solveig Vik betydningen av samarbeid:

– Ta kontakt med andre fylker eller kommuner som har mye erfaring med å inkludere ungdom i beslutningsprosesser. Spør dem hva det er de gjør som fungerer bra, og hva de kan anbefale andre å prøve. Det er unødvendig at alle skal prøve og feile på de samme tingene, så et godt samarbeid på tvers av grenser vil være veldig nyttig.

For å lykkes i å engasjere ungdom, mener Vik videre at tersklene for å delta må senkes:

– Det jeg liker aller best er å hjelpe flere ungdommer opp og frem, og gjøre terskelen for å delta lavere. Disse arenaene skal være for alle. Det skal ikke være nødvendig med fem års erfaring for å kunne gå på talerstolen, her skal alle meninger komme frem! For å lykkes med dette mener jeg at vi må gjøre det så trygt som mulig for alle ungdommer å få sagt sine meninger, uansett alder.

Til slutt trekker 17-åringen frem betydningen av å oppleve at engasjementet fører til reelle endringer:

– Det at du ser at det blir endringer i samfunnet er ekstremt gøy. I politikken er det gjerne sånn at en sak først blir vedtatt, også kan det ta ti år før man ser noen resultater av det. Siden en del ungdommer ikke kommer til å være i politikken så lenge, er det derfor veldig givende å jobbe med undersøkelser som viser at resultater av arbeidet vårt kan komme allerede neste år. Det gir en ekstra boost å se at arbeidet du har lagt ned har en effekt!

Gode på ungdomsmedvirkning i Lindesnes

Før kommunesammenslåingen med Marnardal og Lindesnes ble Mandal kåret til årets ungdomskommune under Ungdomskonferansen i 2019.

TEKST: Ingvild Christensen

Foto: Tine Poppe

Med dette ble Mandal trukket frem som rollemodell i arbeidet med å ta ungdom på alvor og gi dem mulighet til å si sin mening om avgjørelser som påvirker deres hverdag. Britney Røyland (18) og Emily Berge (15) fra Lindesnes Ungdomsråd mener at suksessen fra Mandal har blitt tatt med inn i nye Lindesnes kommune:

– Vi føler vi har fått til en veldig god overgang, slik at vi kan fortsette med det gode arbeidet i det nye ungdomsrådet.

Både Britney og Emily har lang fartstid i arbeidet med ungdomsmedvirkning. Britney er på sitt tredje år, hvorav de to første var i Mandal ungdomsråd, og i tillegg til å sitte i ungdomsrådet er hun med i hovedutvalget for kultur, folkehelse og frivillighet i Agder, og representerer ungdommen i ungdommens fylkesting og fylkesutvalget i Agder. Emily er på sitt fjerde år i ungdomsrådet, hvor hun både har vært styremedlem og nestleder. Det er liten tvil om at Emily

og Britney er to svært engasjerte ungdommer, med masse erfaring i å sikre at barn og unges stemmer blir hørt.

– Som representanter for barn og unge i kommunen, driver vi med politisk påvirkning opp mot de større organene. Vi jobber for å få satt barn og unges meninger på dagsorden i kommunestyret, forteller Emily.

– Eksempler på spesifikke saker som er viktige for oss å fremme handler gjerne om psykisk helse, kollektivtransport i kommunen, og saker knyttet til fritid og fritidsaktiviteter. I den forbindelse jobber vi akkurat nå særlig med ungdomsklubber, legger Britney til.

De forteller at i et vanlig møte blir sakene først presentert for alle, med den informasjonen som trengs for å kunne gjøre seg opp en mening:

– Vi tar med saker fra skolene, altså fra ungdomsrådet og resten av elevene, sier Emily. Britney supplerer med å beskrive medvirkningen som en slags pyramide:

– Elevene og andre barn og unge i kommunen er på bunnen. De tar opp saker i elevrådene på skolene, hvor mange av representantene i barne- og ungdomsrådet også sitter. Sakene blir så tatt videre til barne- og ungdomsrådet, og dersom det er en aktuell sak blir den tatt med videre til kommunestyret av leder og nestleder i

barne- og ungdomsrådet.

Begge slår fast at ungdomsmedvirkning er viktig for å få unge til å engasjere seg, og at barne- og ungdomsrådet kan være et forbilde i den forbindelse. De legger også vekt på at det er dagens ungdom som er morgendagens voksne:

– Vi vet best hvordan vi vil at vår fremtid skal være, og vi vet best når det gjelder saker som påvirker barn og unge. Ungdomsmedvirkning er viktig for å få vist at vi betyr noe og at vår mening er viktig. Vi skal bli hørt i saker som omhandler oss. Vi setter barnekonvensjonen utrolig høyt, og i artikkel 12 står det at alle barn og unge har rett til å bli sett og hørt, sier Britney engasjert, og Emily er helt enig.

Selv opplever de at de blir tatt på alvor av politikerne i Lindesnes kommune:

– Grunnen til at Mandal vant årets ungdomskommune er at vi blir lyttet til, i tillegg til at vi har både møte- og talerett i kommunestyret. Vi blir absolutt tatt seriøst, sier Britney.

– Bare det at vi har fått tillit til å sitte i kommunestyret og har fått lov til å komme såpass mye med i kommuneplanene, viser at vi blir hørt. Mandal ble valgt ut som årets ungdomskommune i 2019 fordi politikerne har vært flinke til å inkludere oss og tatt oss med i beslutninger. De er ikke alltid enige med oss, men de gir oss

sjansen til å komme med våre meninger og legger til rette for en god debatt. I tillegg har vi fått være veldig synlige i lokalaviser, samt medier på litt høyere nivå, som for eksempel på TV i NRK, legger Emily til.

Tips til andre kommuner

På spørsmål om hvordan man lykkes i å engasjere ungdom, har begge gode tips til politikere og administrasjon i andre kommuner:

– Det aller viktigste er at de får nok informasjon, og at den er formidlet på en forståelig og interessant måte. Det nytter ikke å servere ungdom dokumenter med veldig byråkratisk språk, fremhever Emily.

Britney sier seg enig og kommer med sitt tips:

– De voksne må aktivt lytte, oppmuntre og motivere, og vise at ungdommen betyr noe. Det hjelper selvfølgelig med resultater også, altså at unge ser at de blir tatt på alvor i saker som angår dem. Politikere og andre voksne bør spørre unge hva de mener om forskjellige saker, og ikke bare tenke på hva de voksne synes er viktig. Samtidig bør de gjøre det lettere for ungdom å engasjere seg, blant annet ved å møte ungdom der de er. Mange unge bruker for eksempel sosiale medier aktivt.

Emily legger til slutt til:

– Det er enkelt og greit: gi oss en sjanse til å komme med. Det nytter ikke å fortelle oss at vi må engasjere oss, uten at vi får en reell sjanse til å bli hørt.

Fremskritt for ungdomsdemokratiet

Når det gjelder spesifikke saker ungdomsrådet har fått gjennomslag i, trekker Emily frem Soleklar skatepark som tydelig eksempel:

– Skateparken har ungdomsrådet jobbet med i ti år, før de nå har fått den i gang. Den brukes mye av barn og unge. Andre eksempler er idrettshaller som er blitt bygd, og forslagsretten vi fikk gjennom på forrige kommunestyremøte. Forslagsretten går ut på at vi får legge inn forslag til en spesifikk sak i starten på møtet.

Britney legger til at de jobber med forslagsretten på fylkesnivå i ungdommens fylkesutvalg, og at dette er noe de har fått gjennom i Agder fylke.

– Forslagsretten er et stort fremskritt for ungdommers deltakelse i demokratiet, avslutter Emily.

– Vi vet best hvordan vi vil at vår fremtid skal være, og vi vet best når det gjelder saker som påvirker barn og unge. Ungdomsmedvirkning er viktig for å få vist at vi betyr noe og at vår mening er viktig.

Foto: Tine Poppe

Engasjerende ungdomsmedvirkning i Viken

I fjor kom en ny kommunelov med forskrift om medvirkningsordninger for ungdom. Hensikten er å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra grupper som ellers har få muligheter til å påvirke politiske avgjørelser.

TEKST: Ingvild Christensen

På spørsmål om hvorfor dette er viktig svarer leder for Ungdommens fylkesråd i Viken, Daniel Aluku: Man bør heller spørre seg hva det er som ikke er viktig med ungdomsmedvirkning.

Selv sier han litt humoristisk at han har jobbet med ungdomsmedvirkning siden han begynte å puste. Til tross for at 19-åringen fra Mysen medgir at det nok ikke er helt riktig, er det ingen tvil om at Daniel Aluku er svært engasjert i rollen som leder av Ungdommens Fylkesting, og dette

er et engasjement han har holdt på helt siden slutten av ungdomsskolen, hvor han satt i elevrådet.

– I Viken har Ungdommens fylkesting 12 medlemmer som møter ca. 1 gang i måneden, i tråd med den politiske møterekka. Der diskuterer vi saker som er relevante for ungdommene på fylkesrådssiden. Vi har også arbeidsmøter med leder og nestleder i administrasjonen, og opprettholder jevnlig kontakt med alle organene

i fylkeskommunen, forteller Aluku, og legger til:

– Som leder er egentlig den viktigste oppgaven min å sørge for at alle kommer til orde, og å videreformidle alt som skal videre til politikerne. Så først og fremst skal jeg være møteleder og forberede møtene på en god måte, i tillegg til å jobbe med det daglige virke i rådet og snakke med journalister.

Når det gjelder hvilke saker som er viktige for ungdommer, slår Aluku fast at det finnes det nesten ingen begrensninger for:

– Det er alt som berører ungdom i dag, og i fremtiden. Spesifikke eksempler på saker vi har jobbet mye med den siste tiden er hvordan opp-taket til videregående skal se ut, samt hvorvidt skoleutstyr skal være gratis eller ikke, og lignende saker knyttet til utstyrsstipend for skoleelever.

Betydningen av ungdomsmedvirkning

– Ungdomsmedvirkning er viktig for ungdom, men det er også viktig for resten av befolkningen. Ungdommer har ikke stemmerett før de blir 18, så de må finne andre arenaer hvor de får komme til orde. Det er viktig at de får lov til å være med på å forme egne omgivelser og bestemme over egen hverdag, slår lederen for Ungdommens fylkesråd i Viken fast.

Betydningen av ungdomsmedvirkning er også vesentlig i et fremtidsperspektiv:

– Det er viktig å huske at selv om ungdommen i dag utgjør ca. 20 % av befolkningen, vil de komme til å være 100 % av morgendagens befolkning. Derfor er det sentralt at ungdom også får være med på å bestemme hvor vi skal være om 50 år, forteller Daniel Aluku engasjert.

Til tross for stort engasjement hos alle involverte i Ungdommens fylkesråd i Viken, er det noen utfordringer som krever litt ekstra:

– Ungdomsmedvirkning er viktig for ungdom, men det er også viktig for resten av befolkningen. Ungdommer har ikke stemmerett før de blir 18, så de må finne andre arenaer hvor de får komme til orde.

– Politikk er jo ikke alltid det morsomste å holde på med, særlig med tanke på «voksenpolitikken» hvor det er mange regler og tørre diskusjoner. Derfor tilpasser jeg møtene litt i arbeidsgruppa, slik at ikke alle trenger å for eksempel rekke opp hånda. Vi prøver å gjøre det litt mer uformelt og morsomt. Politikk handler om mennesker, og det store spørsmålet om hvordan vi skal leve sammen, så derfor prøver vi å gjøre det enklere for alle å forstå, sier Daniel Aluku, og legger til:

Vi har jo ikke mangel på engasjert ungdom, de finnes i massevis! Vi har altså ikke noen problemer med å rekruttere, men man må vekke den gnisten. Er den vekket, så er engasjementet nesten ustoppelig.

Samtidig er det vesentlig å påpeke at ungdomsrådet ikke bare skal være til pynt, men at politikerne forplikter seg til å lytte til hva ungdommene sier, og tar det på alvor. På spørsmål om dette er tilfellet i Viken, svarer Aluku at selv om de ikke får gjennomslag på alt, så opplever de at de stort sett blir hørt.

– Det er ingen som ikke vil ha medvirkning! Jeg tror politikerne har fått øynene opp for at det blir bedre når alle innbyggerne har mulighet til å si sin mening om hvordan vi skal ha det. Vi opplever at vi blir lyttet til. Vi får ikke alltid gjennomslag, men vi har vært med på å medvirke og blitt

Foto: Adobe Stock

lyttet til når vi kommer med vår mening, avslutter han.

Hvordan legge til rette for ungdomsmedvirkning

Når det gjelder å legge til rette for at ungdommer skal delta i på den politiske areaen, svarer Aluku lattermildt:

– Hovedregel: Ikke vær byråkrat.

Han presiserer imidlertid at det i hovedsak handler om språkbruk:

– Begynn med å tenk på hvordan du snakker til barna dine. Snakk til ungdommene med det språket. Noe av det rareste vi får er lange brev fra administrasjonen, med henvisninger til ulike paragrafer som vi ikke har kompetanse på. Heldigvis har det blitt mindre av slike brev i det siste. Man bør møte ungdom der de er, og på deres nivå.

Som et lite tillegg ønsker lederen for Ungdommens fylkesråd i Viken å komme med et tips han bruker selv:

– Erna Solbergs taleskriver har et triks som han liker å spre videre: Talene til statsministeren er jo til folket, men når han skriver talene later han som om han skriver til en skolekamerat i sjetteklasse. Det synes jeg er en god metode, lat som om du skriver til noen som gikk i klassen din på barneskolen eller ungdomsskolen.

På spørsmål om hva andre kommuner og fylkeskommuner bør gjøre for å komme i gang

med ungdomsråd, og sikre at disse blir gode arenaer for medvirkning, er Daniel Alukus største tips å ta kontakt:

– Spør om hjelp! Nesten alle som driver med dette er brennende engasjert, og blir glade for muligheten til å dele råd og erfaringer. For kommuner i Viken er det bare å ta kontakt med fylkesrådet for å få hjelp. Vi er her for å sørge for best mulig ungdomsmedvirkning i Viken. Ellers vil jeg anbefale å spørre kommunene rundt seg, og at man allierer seg med de som har mer erfaring. I Viken har vi begynt å bygge nettverk med kommuner rundt omkring hvor vi deler erfaringer, diskuterer og samarbeider om temaet ungdomsmedvirkning. Videre finnes det mange flotte nasjonale ressurser, for eksempel har BUFDIR en nasjonal veileder for opprettelsen av ungdomsråd.

Et godt grunnlag for fremtiden

Ungdommens fylkesråd i Viken ble opprettet 1. januar i år, og er dermed relativt ferskt. På grunn av dette kan Daniel Aluku fortelle at det har blitt lagt inn mye arbeid for at fylkesrådet skal bli en god arena for fremtidens ungdommer, og andre som trenger en arena for å påvirke politikken:

– I år har mye av arbeidet gått til å sørge for opprettelsen av fylkesrådet. Siden rådet er så nytt har det ikke vært så mye politikk, men vi har fått til mye på organisasjonssiden. Jeg er stolt over at vi også har fått til et flerkulturelt råd for medvirkning fra eldre og personer med funksjonsnedsettelse. Disse gruppene, som vanligvis sliter med å komme til i samfunnsdebatten, er bredt representert i Viken, og mangfoldet blir godt tatt vare på hos oss. Nå har vi lagt et solid grunnlag for fremtidig medvirkning.

Ungdomsmedvirkning som verktøy for trivsel og tilhørighet

Da Nord-Troms regionråd ble etablert i 1997, var samarbeid med ungdom noe av det første det ble enighet om. Som et resultat av dette ble Regional ungdomssatsing i Nord-Troms (RUST) opprettet. – Ved å skape en arena hvor ungdom har eierskap til sakene som er på dagsorden, øker vi både bolyst og bli-lyst i regionen vår. Det sier Victoria Figenschou Mathiassen, som har vært engasjert i ungdomspolitikken gjennom hele ungdomstiden, blant annet som medlem i det regionale ungdomsrådet.

TEKST: Ingvild Christensen

Ungdomsrådene i Nord-Troms får årlig opplæring i ungdomsrådsarbeid på RUST-konferansen.

Og nettopp bolyst er viktig for alle Nord-Troms-kommunene som er med i samarbeidet. De deler nemlig mange av de samme utfordringene, hvor fraflytting representerer en av de største.

– Tettstedene i Nord-Troms har jevnstore kommuner med mellom 2000-5000 innbyggere i hver kommune, og alle er preget av fraflytting. Vi trenger flere folk. Hvis ungdommene skal velge å etablere seg her i voksen alder, så må de ha en fin oppvekst hvor de kjenner på tilhørighet, stolthet og trivsel. Ungdomsmedvirkning er et godt verktøy for akkurat dette, fordi de får være med på å legge til rette for hvordan det skal være å bo i kommunen. Fokuset blir noe helt annet enn hvis de voksne politikerne skulle styrt det alene, forklarer Mathiassen, og legger til et viktig poeng:

– Ungdom er eksperter på det å være ungdom, derfor må de brukes aktivt i samfunnsutviklingen.

På grunn av sitt mangeårige engasjement for ungdomspolitik, har 22-åringen fra Skjervøy fått jobb som prosjektmedarbeider i RUST, samtidig som hun sitter i kommunestyret og formannskapet i hjemkommunen. Et av prosjektene hun jobber med handler om å videreutvikle ungdomssatsingen, som har rukket å bli 20 år. Hun ønsker å skape et opplæringsprogram for folkevalgte, som sier noe om hva det vil si å legge til rette for ungdomsmedvirkning og hvilket ansvar politikerne har for å gjøre nettopp dette.

Kontinuitet og eierskap

Victoria trekker frem kontinuitet som en viktig bestanddel i arbeidet med ungdomssatsingen:

– Vi har faste aktiviteter gjennom hele året, i tillegg til en fast ansatt i Nord-Troms regionråd, som sikrer kontinuitet, at ting går fremover og at

Foto: Marie Baird

Ungdom blir kjent på tvers av kommunegrensene i Nord-Troms.

vedtak blir fulgt opp på en god måte. De faste aktivitetene i RUST består av fire møter i løpet av året, to møter med ordførerne i Nord-Troms regionråd, hvor et av møtene er en «ordførertur».

På disse ordførerturene får ungdommene mulighet til å bli kjent med ordføreren, og dette er med på å ufarliggjøre de voksne politikerne ved å opprette mellommenneskelig relasjon og kontakt mellom ungdommene og ordførerne. Målet med turene er at det skal bli lettere for ungdommene å banke på døra til ordføreren, samtidig som det skal bli lettere for ordføreren å oppsøke ungdomsrådet. Et annet viktig fast arrangement er den årlige RUST-konferansen, hvor representantene i de regionale ungdomsrådene får kurs og opplæring.

På spørsmål om hvordan de jobber for å involvere ungdommen, forteller Victoria at RUST en klar strategi:

– Det er ungdommene selv som setter agendaen, ved å bestemme hvilke saker som skal behandles. Den regionale ungdomskonsulenten

Foto: Privat

Victoria Figenschou Mathiassen,
prosjektmedarbeider i RUST.

er sånn sett en støttefunksjon, mens ungdommene selv gjør jobben. På den måten får de et eierskap til sakene, og det legges opp til gode diskusjoner i ungdomsrådsmøtene.

Med tanke på at arbeidet med ungdomsmedvirkning har 20 års bakgrunn i Nord-Troms, har de involverte gjort seg opp verdifulle erfaringer for veien videre:

- Det tar tid å innarbeide ting, både å etablere rutiner og gjøre satsingen kjent. Vi har holdt på med dette i 20 år, og man lærer nye ting hele tiden, i takt med at tilbudet har utviklet seg i løpet av den siste tiden. Ting tar tid, derfor har det stor betydning at dette har vært en fast stillingsressurs, og ikke et midlertidig prosjekt, som igjen er med på å skape kontinuitet, slår Mathiassen fast, og legger til at en annen årsak bak RUSTs suksess er at politikerne er med på laget:
- Politikerne har også eierskap til satsingen, og er sitt ansvar bevisst. Det hjelper ikke å bare

Foto: Jan R. Olsen

Det er ungdommene selv som setter dagsorden i Nord-Troms.

Foto: Benzin AS

Nord-Troms ungdomsråd og regionråd har faste møter to ganger i året.

bevilge penger, også går det av seg selv. Det er ordførerne sitt fremste ansvar å bruke ungdomsrådene som ressurs i samfunnsutviklingen, og her er de bevisste på sin rolle i det.

Ungdom har aldri vært så engasjerte som nå!

Med lang fartstid i både ungdomspolitikken og i arbeidet med ungdomssatsingen, har Mathiasen gjort seg noen refleksjoner rundt hva som er det viktigste man må gjøre for å engasjere ungdom:

– Min opplevelse er at ungdom aldri har vært så engasjert som de er nå! Derfor handler det om å gi dem rom for å jobbe med saker som de gjenkjenner seg i, og kan relatere til. Mye av det man jobber med i ungdomsråd er hvordan det er å være ung i hjemkommunen. Det er en gjenkjennerbar problemstilling, siden det berører hverdagen deres direkte. Dessuten er det motiverende å se at engasjementet deres får konkrete resultater, noe som er en sentral faktor for at man velger å fortsette å engasjere seg i fremtiden. Gjennom å bruke stemmen sin og aktivt engasjere seg, så får man være med på å påvirke i positiv retning. Det er nettopp dette som har gjort at jeg fortsatt er i politikken i voksen alder.

Når hun blir spurt om eksempler på gode resultater fra arbeidet med RUST, har hun flere å vise til:

– Ungdomsrådene forvalter et eget fond, Prøv sjøl-fondet, som er et nærings- og kulturfond som gis til aktører som ønsker å utvikle tiltak for ungdom i regionen. Der har vi fått inn veldig mange gode søkere! Vi har også fått anerkjennelse utenfor regionen for ungdomsarbeidet vi gjør, siden vi fikk Troms fylkeskommunes næringspris i 2017. Vi blir altså lagt merke til av andre, noe som er veldig motiverende.

Til slutt trekker 22-åringen frem et eksempel på hvordan ungdomsperspektivet har fått satt sitt preg på samfunnsdebatten i Nord-Troms det siste året:

– Ungdomsrådet har jobbet mye med Nord-Troms Pride, og i år ble det arrangert for første gang! Alle de seks kommunene i regionen heiste regnbueflagget, og ungdommene bidro med appeller og gjennomføring av et digitalt arrangement i forbindelse med Pride. Ungdommene gikk i front, og la ned mye arbeid i en sak som var veldig viktig for dem. På den måten var ungdomsrådet i Nord-Troms aktivt med å trekke frem et viktig tema i samfunnsdebatten, ved å sette dagsorden og ansvarliggjøre politikerne. Ungdommene trakk frem at dersom vi skal lykkes med den demokratiske utviklingen, må vi være et inkluderende lokalsamfunn. De skal ha all ære for at resultatet ble så bra!

SURFEKURS: Surfekurs i regi av Fiks Ferigge Ferie.

Ungdom må inkluderes

Unge må inkluderes om de skal kunne oppleve mestring og tilhørighet, og medvirkning er noe som må læres. Det har Ungdom og Fritid i Stavanger tatt på alvor.

TEKST: Ingvild Christensen

– Hvis vi ønsker å ha tilbud hvor ungdommen kan oppleve mestring og tilhørighet, så må de inkluderes og få mulighet til å fortelle hva de vil at tilbudene skal inneholde, sier Tonje Hoff.

Hun har seks års erfaring som virksomhetsleder for Ungdom og Fritid og vet at ungdomsmedvirkning kreves for å gi et godt tilbud til barn og unge.

I juni 2018 arrangerte KS, i samarbeid med Frivillighet Norge, nettverket «Aktiv fritid for barn

og unge». Fokuset har vært på ungdomsmedvirkning og hvordan kommunene og fylkeskommunene kan jobbe for å tilby fritidsaktiviteter til barn og unge, uavhengig av økonomi og familiebakgrunn. I den forbindelse var KS på besøk hos Ungdom og Fritid i Stavanger, for å høre fra virksomhetsleder Tonje Hoff om hvordan de jobber med ungdomsmedvirkning i Stavanger kommune.

– Ungdom og Fritid er en virksomhet i

– Medvirkning er noe som må læres. Det tar tid å formulere hva det er en har lyst til å gjøre. Særlig gjelder dette for de som er litt yngre som vi ser ikke alltid har et svar på hvilke aktiviteter de ønsker å drive med.

Tonje Hoff

Stavanger kommune som tilbyr flere forskjellige tjenester, i hovedsak rettet mot ungdom, men vi har også bydelshusene, som er for hele befolkningen, forklarer Hoff.

Ungbo

I lokalene på Nytorget får man virkelig inntrykk av at de har samlet et bredt spekter av tjenester og tilbud for å imøtekomme behovene til ungdom med forskjellig bakgrunn.

– Vi har noe som heter «Ungbo», som er et etterverntilbud for ungdom, hvor mange av brukerne tidligere har vært i barnevernstjenesten. I tillegg har vi fritidsklubber i alle åtte bydeler i Stavanger, og en uteseksjon som driver oppsøkende virksomhet i bydelene, i sentrum og på alle femten ungdomsskoler i byen. Også har vi helsestasjon for ungdom her på Nytorget, og skolehelsetjeneste knyttet til de fjorten videregående skolene i Stavanger, sier Hoff.

Fritid for alle

Videre forteller lederen for Ungdom og Fritid at de har et eget tiltak som heter «Fritid for alle», som er et ledd i satsingen på at barn fra lavinntektsfamilier skal få muligheten til å delta i fritids-, ferie- og kulturtilbud på lik linje med andre barn. Tiltaket er forankret i kommunens strategi-

plan for inkludering av barn i lavinntektsfamilier «Barn vil være med!». I tillegg har Stavanger kommune et eget ferietilbud som heter «Fiks Ferigge Ferier», hvor både dagaktiviteter og overnatting på leirsted tilbys i skolens sommerferie.

– Vi har med omtrent 1000 barn og ungdommer på «Fiks Ferigge Ferie» hvert år, og i år har vi 1300 plasser, hvor 200 av dem er friplasser. Det vil si at på hvert av tilbudene blir 20% av plassene satt av til friplasser for barn og unge som trenger det, forteller Hoff.

Foreldre vil være med!

Virksomheten har også igangsatt prosjektet «Foreldre vil være med!» som jobber for å bidra til at minoritetsforeldre kan mobilisere sine egne ressurser for å være mer delaktige i sine barns fritid og i eget nærmiljø. Prosjektet er 3-årig og gjennomføres med støtte fra Sparebankstiftelsen SR-bank.

Metropolis

Det ble også tid til en omvisning på ungdommens kulturhus Metropolis, som ligger vegg i vegg med Ungdom og Fritid på Nytorget, og er en av deres i alt syv avdelinger. Metropolis er et tilbud for ungdom fra 15 år og opp som disponerer musikk- og dansestudio, konsertsal,

møterom, mediestyr og organisasjonskontorer til utleie. I tillegg har de en kafe som blant annet serverer billige middager for ungdom mellom 16 og 23 år.

Betydningen av ungdomsmedvirkning

– Alle tilbudene som Ungdom og Fritid driver, er frivillige tilbud, og vi ønsker å tilby det som ungdommen har behov for selv. Det er de som vet hvordan de har det og som kan fortelle oss hva de tror kan være løsningen og hva som kan hjelpe for dem. Det er viktig, både om ungdommen oppsøker helsestasjonen eller møter uteseksjonen, at det er de selv som presenterer situasjonen sin, og får fortelle om de har noen tanker rundt hva som kan hjelpe dem. Dette gjelder også for fritidsklubbene og Metropolis. Hvis

tilbudene skal bli attraktive for ungdom må de selv få si hva de ønsker at tilbudene skal inneholde, sier Hoff.

Tar initiativ

Under omvisningen på Metropolis ble det fortalt at det er ungdommen selv som ber om ting eller tar initiativ til å gjennomføre aktiviteter. På den måten er det ungdommen som drar i gang det som skjer på huset, enten det er konserter eller om de unge selv ønsker å drive med en eller annen form for kulturaktivitet, også fungerer de som jobber der mer som tilretteleggere.

– De voksne gir ungdommen tillit og muligheten til å drive med det de selv har lyst til å drive med, noe som også kan forandre seg. Derfor er det viktig å hele tiden inkludere ungdommen

Foto: Ungdom og Fritid i Stavanger

SOMMERBONANZA: Ungdom og Fritid er en virksomhet i Stavanger kommune som tilbyr flere forskjellige tjenester, i hovedsak rettet mot ungdom. Her fra Fiks Ferigge Ferie og ungdomstilbudet Sommerbonanza.

og lytte til hva de har å si. Dette gjelder i tillegg innspill som gjelder åpningstider og faktisk også tilbudenes beliggenhet, fremhever hun.

Fortsatt utfordringer med å nå ut til alle

Til tross for fokuset på medvirkning av unge med forskjellig type bakgrunn og behov, svarer Tonje Hoff at det fortsatt er utfordringer knyttet til å nå bredt ut:

– Jeg tenker at i forhold til mange andre når vi bredt ut, og vi jobber også med å bruke ulike tilnærminger, både gjennom direkte kontakt, men også ved bruk av sosiale medier. Vi må vise at vi har tilgjengelige og ikke-stigmatiserende tilbud som er lette å nå, slik at det her på huset, hvor vi både har fritidstilbud og hjelpetilbud, skal det være like normalt å komme for å spille trommer, som det vil være å komme for å snakke om noe som er vanskelig i livet. Men vi har fremdeles en vei å gå når det gjelder hvordan vi skal nå guttene i forhold til psykisk uhelse, og hvordan vi skal klare å inkludere barn fra lavinntektsfamilier i aktiviteter og tilbud.

Nye metoder, digitale verktøy og forpliktende medvirkning

På spørsmål om hun har noen gode råd til andre i arbeidet med ungdomsmedvirkning, fremhever Tonje Hoff flere ting, blant annet boken «Med ungdom som ressurs» fra barne- og ungdomsorganisasjonen som også heter «Ungdom og Fritid»

– Det er en medvirkningsbok som vi bruker, og som jeg vil anbefale. Den inneholder mange metodetips til hvordan en skal involvere ungdom, og har et viktig budskap om at medvirkning er noe som må læres, og at det tar tid å formulere hva det er en har lyst til å gjøre. Det handler om å trene på å medvirke, noe som kan være særlig relevant for de som er litt yngre, som vi ser ikke alltid har et svar på hvilke aktiviteter de ønsker å drive med. Vi skal ha om medvirkning i to ungdomsskoler i Stavanger, hvor vi prøver ut metodikk fra denne boken.

ENGASJERT: Virksomhetsleder for Ungdom og Fritid i Stavanger, Tonje Hoff.

Barnetråkk

Hoff trekker også frem en metode de har brukt som heter «Barnetråkk», som i utgangspunktet er utviklet for at barn og unge skal høres i forbindelse med kommunale planer, om for eksempel bygging av nye veier, eller andre park- og veiplaner.

– «Barnetråkk» er et digitalt verktøy hvor vi har fått lov til å være med og spørre barna om ønsker og innspill i forbindelse med deres fritid, som de kan tegne inn på et kart over byen. Dette prøver vi ut i flere bydeler og på flere skoler, og det har allerede gitt oss mye god input. Vi tenker at det godt kan være lettere for mange unge å komme med innspill gjennom et digitalt verktøy, enn å sitte i grupper hvor man skal formidle ønsker fremfor andre.

Til slutt understreker Hoff betydningen av at ungdommens innspill fører til forandring:

– Vi er opptatt av at den medvirkningen ungdommen har ovenfor oss er forpliktende, at den fører til at vi gjør forandringer. Du spør ikke bare for å spørre, men du må være villig til å ta innover deg det de sier. Ellers får de unge ingen erfaring med demokratiet.

Fra elevråd til Europarådets Kommunalkongress

Kristian Larsen fra Farsund har holdt på med ungdomspolitik siden han var 16 år, både som representant for elevrådet og leder i Farsund ungdomsråd og ungdommens fylkesutvalg i Vest Agder. Selv beskriver han tiden i ungdomspolitikken som gøy, men har tatt en liten pause for å fokusere på studier. For tiden studerer han sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen, og er akkurat ferdig med eksamener for dette semesteret. Til tross for oppholdet er det liten tvil om at engasjementet for ungdomsmedvirkning fortsatt er sterkt – i år har han nemlig vært en av ungdomsdelegatene i Europarådets Kommunalkongress.

TEKST: Ingvild Christensen

Situasjonen for ungdomsdelegatene har imidlertid vært annerledes i år, på grunn av koronapandemien. Det skulle egentlig vært to sesjoner i Strasbourg, en i vår og en i høst. Selv om de to planlagte sesjonene ble avlyst, kan Larsen slå fast at han har hatt en kjempegod opplevelse:

– Administrasjonen i kommunalkongressen har vært kjappe til å tilpasse arrangementet, slik at det har vært mulig å ha et program. Vi fikk for eksempel være med på komitemøtene, og

arbeidet med ungdomsprosjektet har gått som normalt.

Som ungdomsdelegat må man nemlig utvikle et eget ungdomsprosjekt på lokalt nivå mellom de to sesjonene, og temaet for Kristian Larsens prosjekt var ungdom som demokratiske deltakere:

– KS startet et initiativ som gikk ut på å lage digitale redskaper for ungdomsrådene, og spurte om jeg ønsket å fortsette arbeidet med dette

Foto: Christian Hellevang

Kristian Larsen fra Farsund har holdt på med ungdomspolitik siden han var 16 år. I år har han vært en av ungdomsdelegatene i Europarådets Kommunalkongress.

som en del av prosjektet mitt. Før jeg startet på prosjektet hadde KS snakket en del med ungdommer i fokusgrupper, mens jeg fikk bygget videre på dette ved å samle innspill fra ungdommene i en litt mer omfattende undersøkelse, forklarer Larsen, og legger til at bakgrunnen som ungdomspolitiker kom godt med når han skulle utforme undersøkelsen:

– I tillegg til å spørre om de var interesserte i rådgivning og de digitale redskapene, ønsket jeg å finne ut av hva de lurte på og hva de synes er vanskelig. Her var det en fordel at jeg har erfaring med ungdomsmedvirkning fra tidligere, siden jeg kunne spørre om de opplevde de samme utfordringene som meg. Et eksempel på en slik utfordring kan være at man som 16-åring plutselig får utdelt en økonomiplan for et industriområde, som man deretter skal lese og forstå for å kunne si noe konstruktivt fra et ungdomsperspektiv. Derfor ønsket jeg å finne ut av hvorvidt de jeg samlet innspill fra synes at rollen deres som ungdomspolitiker var godt nok forklart. Er de for eksempel klar over hva grensene er, hva som forventes av dem, hvorvidt de synes at sakene de blir tilsendt er relevant, og lignende. Dette er interessant å vite i forbindelse med den nye forskriften for ungdomsråd, som slår fast at det kan bli regnet som saksbehandlingsfeil dersom ungdomsrådene ikke blir inkludert

i saker som angår ungdom. Derfor kan det oppstå tilfeller hvor ungdomsrådene blir tilsendt absolutt alt av saker, sånn at kommune- og fylkespolitikere skal være på den sikre siden. Det er absolutt flott å bli involvert, men det spørres om dette er den beste måten å bruke den ressursen ungdomsrådene er på. Vi har veldig mye godt å komme med, men ønsker aller helst å bruke tiden på saker som angår ungdom.

På spørsmål om hvilke saker det er som gjerne angår ungdom, trekker Larsen frem flere eksempler:

– Det er en hel haug med saker som er relevant for ungdom. Et typisk eksempel er reguleringsplaner, hvor ungdommer kan være med å sørge for at skoleområdene er lagt opp på en bra måte. Ungdommer bør få muligheten til å si sin mening om nybygg, særlig idrettshaller og lignende. De fleste kommunene er gjerne ganske gode på å involvere ungdom i denne typen saker, hvor det kommer noen inn fra administrasjonen og sørger for at barn og unge blir tatt hensyn til. Andre eksempler på saker hvor ungdom bør bli hørt er hvorvidt det er på plass et godt helsesykepleier tilbud, og i forbindelse med gjennomføringen av ulike arrangementer. Ungdom er dessuten veldig miljøbevisste, og bør få si sin mening når det blant annet er snakk om utbygging i områder som er fredet.

– Det er en hel haug med saker som er relevant for ungdom. Et typisk eksempel er reguleringsplaner, hvor ungdommer kan være med å sørge for at skoleområdene er lagt opp på en bra måte.

Fokus på ungdomsperspektiv og involvering av ungdom i beslutningsprosesser

Hensikten med å invitere ungdomsdelegater til Europarådets kommunalkongress er å styrke ungdomsperspektivet i Europarådets arbeid, med særlig vekt på hvordan ungdom skal involveres i beslutningsprosesser på lokalt og regionalt nivå. I den forbindelse kan Larsen fortelle at administrasjonen i kommunalkongressen klarte å inkludere ungdommene så godt de kunne, under utfordrende omstendigheter:

– Jeg kan naturligvis ikke si noe om hvordan det har vært tidligere, siden dette er mitt første år, men i den grad det har vært mulig så har vi blitt inkludert på en god måte. Det er jo i seg selv ganske vrient å organisere en forsamling med så mange deltakere, som attpåtil snakker forskjellige språk. Vi opplevde at ungdomsmedvirkning ble sett på som viktig for kommunalkongressen, men saker hvor det er snakk om kort tid før man må fatte en beslutning, har de ikke alltid mulighet til å involvere absolutt alle, forklarer Kristian Larsen, og legger til et eksempel på en sak hvor ungdommenes perspektiv ble tatt på alvor:

– Komiteen for current affairs fikk et brev fra parlamentarikergruppen i Polen med henvisning til at stadig flere lokale myndigheter i landet har erklært såkalte LGBT-frie soner. Siden kommu-

nalkongressen skal bevare lokaldemokratiet i Europa ble det ytret et ønske om at denne saken ble undersøkt, og skrevet om i en rapport. Da fikk også ungdomsdelegatene mulighet til å snakke foran current affairs komiteen.

For å beskrive forberedelsene til innlegget sitt, trekker Kristian Larsen frem hvorfor nettopp ungdommer i politikken er en verdifull ressurs:

– En fantastisk egenskap ved ungdomspolitikken er at viljen til å gjennomføre ting er så stor. Vi blir raskt kjent med hverandre, og stiller opp for hverandre der det trengs. Jeg fikk en henvendelse fra en av delegatene fra Tsjekkia, som hadde blitt venn med en LGBT-aktivist fra Polen på vår alder. Jeg fikk mulighet til å ta en prat med den polske ungdommen før jeg gikk foran komiteen. Det er fantastisk å tenke på at jeg på veldig kort tid fikk mulighet til å snakke med noen som hadde kjent problematikken på kroppen. Dette er gjorde at jeg som kunne presentere innspill til problemstillingen på en god måte, selv om jeg hverken er polsk eller tilhører den utsatte gruppen.

Betydningen av ungdomsperspektiv i politikken

Årets ungdomsdelegat til Europarådets kommunalkongress er veldig tydelig på hvorfor ungdomsmedvirkning er viktig:

– Det er et grunnleggende demokratisk problem at vi har en så stor del av befolkningen som ikke har stemmerett, derfor er det viktig med arenaer hvor ungdom får mulighet til å bli hørt. En ting er at de skal bli hørt i saker i kommunestyret og beslutningene som fattes der, men også når program og slike ting skal planlegges fra administrasjonens side. Da skal det ikke spille noen rolle hvorvidt man har stemmerett

eller ikke. Ungdom må få komme ansikt til ansikt med de som for eksempel administrerer skoletilbudet. De som jobber der er gjerne godt over 18 år, noe som gjør at man kan miste sporet av hva som er best for ungdom i de sakene, forklarer Larsen, og kommer med et konkret eksempel for hvor godt resultatet kan bli når ungdom slipper til:

– Ungdom kommer med så mange gode innspill. Da jeg satt i ungdommens fylkesutvalg i 2018 hadde fylkeskommunen fått bevilget en sum for å styrke skolehelsetjenesten, og det var en viktig sak for oss at det ble satt inn mer penger på det området. Administrasjonen fikk pengene, men det gikk et halvt år uten at noe hadde skjedd, og det var fare for at det hele kom til å ryke. Men heldigvis ble vi bedt om å komme med innspill til hvordan pengene skulle brukes. Siden summen var på 2 millioner måtte vi ha fokus på hvordan dette kunne komme hele fylket til gode, derfor kom vi med forslag om å satse på en digital skolehelsetjeneste. Tanken var at det skulle være noe ala Helsesista, bare

fra det offentlige, slik at helsetjenesten når bedre ut til de digitale plattformene som ungdommene bruker. Vi utredet programmet sammen med helsesykepleierne for å komme frem til de beste løsningene. I tillegg til at det ikke er godt å si hvor pengene hadde havnet uten tips fra ungdommens fylkesting, har jo digitale helsetjenester vist seg å være nyttig, med tanke på situasjonen vi er i nå.

Opplæring og synliggjøring

Begrunnelsene for hvorfor ungdomsmedvirkning er en viktig ressurs er mange, men det betyr ikke at inkludering av ungdom er uten utfordringer, noe som engasjerer den erfarne ungdomspolitikeren:

– Ungdomsrådene som medvirkningsorgan har nettopp blitt lovpålagt, og frem til nå har det vært mangel på opplæring av ungdomsrådene. Man har gjerne en koordinator som forteller om ting som skjer, når de skjer. Nå har vi et nasjonalt nettverk for koordinatorene til ungdomsråd, som legger til rette for samarbeid mellom dem, men

Foto: Klara Beck/Europarådet

Europarådets
Kommunalkongress i
Strasbourg.

det finnes ikke noe nasjonalt som tilsvarer ungdomsrådene. Det begrenser kommunikasjonen på tvers av fylkesgrensene. Opplæring av representantene er viktig fordi det er veldig heftig for en 13/14-åring å skulle lese reguleringsplaner, uten hjelp i starten.

Erfaringene med hvilke utfordringer en kan møte som ungdomsrådsrepresentant, har ført til at Larsen har blitt engasjert av KS Agder og Listerrådet i arbeidet med et opplæringsprogram for ungdomsråd.

– Siden KS kurser vanlige politikere, er det rom for et parallelt tilbud for ungdomsråd. Det er omfattende arbeid, men jeg ble spurt om å kjøre et opplæringsprogram i vår, sånn at det kom kjapt i gang, forteller Larsen, og legger til at selv om mangelen på opplæring er et stort problem, mener han at det vil løse seg i løpet av de nærmeste årene som en følge av at det er blitt rettet mye oppmerksomhet mot det.

Han nevner imidlertid ytterligere en utfordring som bør imøtekommes for å sikre god ungdomsmedvirkning, nemlig synliggjøring:

– Enkelte føler seg litt usynlige når de jobber med ungdomsmedvirkning. Politikerne er krysse av å ha deg med, og at ungdommene er med på laget, men hvis jeg for eksempel hadde spurt en god del av klassekameratene mine på ungdomsskolen om hva ungdomsrådet er, så hadde jeg vært heldig hvis én av dem visste hva det var. Det at de ikke er så synlige gjør at man risikerer å gå glipp av gode innspill og stemmer. En annen ting er at når ungdommens fylkesting får gjennomslag for ting, sånn som for eksempel digital helsetjeneste, så får man høre at det er fylkestinget som har fått det til, og ikke at ungdommene var med å utvikle det. Da jeg var med i ungdommens fylkesting fikk skolen besøk av psykologisk kriseteam, og da jeg nevnte at jeg var der som representant for ungdommens fylkesting svarte de: «Så bra, det er jo dere som sørget for at vi er til!». En sånn anerkjennelse er viktig for å synliggjøre hva vi driver med.

– I tillegg til synliggjøring og opplæring, altså å forstå egen rolle og hvor mye ansvar det er, avhenger mye av at politikerne ikke bare hører på oss når vi er med på møtene, men tar kontakt med oss også utenfor.

Til slutt har Larsen noen gode tips til hvordan man best legger til rette for ungdomsmedvirkning:

– I tillegg til synliggjøring og opplæring, altså å forstå egen rolle og hvor mye ansvar det er, avhenger mye av at politikerne ikke bare hører på oss når vi er med på møtene, men tar kontakt med oss også utenfor. Hvis de vil foreslå noe som de tror vil være interessant for ungdom, så er det fullt mulig å ta kontakt med lederen for ungdomsrådet i kommunen og spørre. Man trenger ikke vente til det lander på saksbehandlingskartet. Det er en tendens til at ungdomsrådene kommer inn veldig sent i løpet, derfor er det viktig for ungdomsmedvirkningen fremover at politikerne og administrasjonen er klar over at de kan ta kontakt med ungdomsrådet når som helst.

Politisk mestringstro og Greta Thunberg

Hun var 16 år — Greta Thunberg — da hun i 2016 entret den internasjonale politiske scenen. En journalist oppdaget den lille jenta der hun satt, hver fredag, utenfor det svenske parlamentet med plakaten: «skolstrejk för klimatet».

TEKST: Guro Ødegård, Instituttleder NOVA, OsloMet - storbyuniversitetet

Om store grupper ikke opplever at politikken berører deres hverdagsliv, så blir den irrelevant. Blir politikken irrelevant beredes også grunnen for likegyldighet og avmakt – og demokratiets legitimitet svekkes.

Budskapet var universelt — like enkelt som det var tydelig.

Slik inspirerte hun millioner verden over, og i løpet av få uker tok organisasjoner og enkeltperson i bruk digitale plattformer og sosiale medier for å mobilisere skolelever til klimakamp. Ungdomsgenerasjonen som fra før var mest kjent for lav skoleskulk og høy moral – responderte ved å droppe skolen og delta i kampanjen Fridays for Future (www.fridaysforfuture.org/).

De privilegertes stemme

Men ikke alle har en Thunberg i seg. Ikke alle lar seg mobilisere. Ikke alle føler de har noe å si eller tenker de har kunnskap nok til å mene noe. I seg selv er ikke dette et problem. Problemet oppstår når det avdekkes store og systematiske forskjeller i hvem som deltar og hvem som ikke gjør det. Og det er store forskjeller. Se bare her:

- De unge som har foreldre uten høyere utdanning har også svakere kunnskap om og forståelse av demokrati enn elever som har foreldre med høyere utdanning (Huang et al, 2017).

De norske resultatet fra den internasjonale Civic and Citizen Education Study (ICCS) er ikke overraskende. Vi gjenfinner samme mønster i våre nordiske naboland – og vi gjenfinner samme mønsteret, ikke bare for kunnskapsnivå, men også for politisk engasjement og deltakelse:

- Det er de unge med flest ressurser hjemmet – i form av utdanning og økonomi – som også er de mest politisk aktive.

Slik er det også blant de voksne. Politiske engasjement «smitter» altså fra foreldre til barn – og samfunnet står dermed i fare for å reproducere en politisk dagsorden og politiske løs-

ninger på de privilegertes premisser. Om store grupper ikke opplever at politikken berører deres hverdagsliv, så blir den irrelevant. Blir politikken irrelevant beredes også grunnen for likegyldighet og avmakt – og demokratiets legitimitet svekkes. Et dystert eksempel på dette er USA-valget 2020, hvor store grupper over flere tiår opplever at levekårene er svekket i takt med deres politiske innflytelse.

Å ha trua

For 2021 blir tusenkronersspørsmålet: hva skal til for at alle unge, uavhengig av familiebakgrunn, skal opplever at de kan, vil og er velkommen til delta, til å medvirke, til å ha innflytelse over eget liv, der de bor og i storsamfunnet.

ICCS-studien norske elever deltok i, viste at det ikke holder å kunne nok om demokrati. Det er nemlig ikke slik at elever som scorer høyt på ICCS's kunnskapstest om demokrati er de som er mest samfunnsengasjerte eller politisk aktive. De som scorer høyt på kunnskapstesten er også de som får gode karakterer i andre fag (Seland og Huang, 2018). De som er skoleflinke er også de som enklest tar til seg kunnskap om demokrati og medborgerskap. Hva kjennetegner de mest aktive unge? I ICCS-studien spurte vi elever på 9. trinn. Mange Mange har ennå ikke vært med i en politisk organisasjon, en demonstrasjon eller skrevet leserinnlegg i avisen. De har heller ikke stemmerett. Vi spurte derfor om de tror de vil delta i noen av disse politiske aktiviteter i framtida.

Den gruppen av unge som i størst grad mener de vil være politisk aktive i framtida, er også de som har høy politisk mestringstro. Dette er de som har troen på at de kan mestre det å

argumentere, presenter og organisere aktiviteter rundt politikk og samfunnsspørsmål når de blir gamle nok. De unge som mangler denne selvtiliten, tror heller ikke at de kommer til å delta som voksne (Ødegård og Svagård, 2018).

Det skjer mye i livet fra man er pubertal 14-åring til voksenlivet. Å ønske å delta i fremtida betyr selvsagt ikke at det kommer til å skje. Det er heller ikke slik at de vil forbli passive voksne de unge som sier at de ikke vil delta. Men flere studier viser at det er en sammenheng mellom intendert og faktisk deltakelse senere i livet (for en oversikt, se Ødegård og Svagård 2018). Spørsmålet om framtidig deltakelse er interessant fordi det gir et bilde av hvordan elevene ser på seg selv i fremtiden – som aktive eller passive medborgere – noe som kan harmonere med det bildet de har av seg selv i nåtid.

Med andre ord: Skal man styrke unges posisjon i demokratiet kan det være gode grunner for å styrke troen på at de kan mestre og at deres stemme er viktig. Dette vil være et gode for enkeltindividet og en styrke for demokratiet.

Skolen som politisk sosialiseringarene

Gjennom fagfornyelsen i norsk skole har demokrati og medborgerskap blitt ett av tre tverrfaglige satsingsområder. Målet med fagfornyelsen er ikke bare å øke unges demokratikunnskap, men å styrke handlingskompetansen. Lykkes man, vil det kunne gi et dytt i riktig retning for å styrke elevers politisk mestringstro. Men handlingskompetansen styrkes ikke ved å intensivere kateterundervisningen om valgdemokratiet. Norske skoleelevers må også lære andre metoder og kanaler for å si sin mening og påvirke politiske prosesser. De må få kunnskapen gjennom mer deltakende undervisningsformer enn den tradisjonelle kateterundervisningen (Ødegård og Svagård, 2018). I tillegg er det viktig at det også snakkes om hvordan man møter samfunnsengasjementet som undergraver demokratiske verdier og bygger på illegitime holdninger og handlinger, som hatytringer og voldshandlinger.

Medborger og motborger

Når vi snakker om unge som medborgere, ligger det en normativ forventning om at man har en rolle i samfunnet. Dette står i grell kontrast til

unge som motborgere. Begrepet er hentet fra den danske sosiologen Soei som i boken «Vrede unge mænd» bruker det for å beskrive unge som står i situasjoner eller posisjoner som ekskluderer dem fra reell samfunnsdeltagelse. Soei mener forutsetningen for å inviteres inn i rollen som medborger er en opplevelse av anerkjennelse og kjærlighet, å bli behandlet med respekt og være til nytte i samfunnet. Unge som vokser opp med omsorgssvikt, unges som ses på som en trussel og unge som hverken er i utdanning eller jobb, svarer slik sett ikke til forventningene om det gode medborgerskap. De plasseres inn i et motborgerskap. Hvordan styrke mestrings-troen til disse unge?

De siste årene har vi sett mange eksempler på at unge blir lyttet til gjennom stille og høylytte protestaksjoner. De kraftfulle mobiliseringene beveger politikken. Vi er inne i en tid hvor unges innflytelse ikke bare handler om medvirkning – men om reell makt. Skal jeg tippe er det ikke et spørsmål om 16-åringer får stemmerett, men *når*.

Men når kan vi snakke om et inkluderende demokrati? Det kan vi først gjøre når hverdagslivserfaringene til motborgerne både blir lyttet til og anerkjennes som politisk relevante. Slik bygges politisk mestringstro også for dem som i dag står utenfor.

Guro Ødegård, Instituttleder
NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet

Vil du lese mer om resultatene fra ICCS studien?

Kort oppsummert om ICCS-studien 2016: <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/kort-oppsummert-iccs.pdf>

Huang, L., Ødegård, G., Hegna, K., Svagård, V., Helland, T., og Seland, I. (2017). *Unge medborgere. Demokratiforståelse, kunnskap og engasjement blant 9.-klassinger i Norge*. NOVA rapport 15/17: <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/iccs.pdf>

Seland, I. og Huang, L. (2018). Literacy som aspekt ved norske elvers demokratikunnskap. *Tidsskrift for ungdomsforskning Vol. 18 (1)*: <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/2999>

Ødegård, G. og Svagård, V. (2018). Hva motiverer elever til å bli aktive medborgere? *Tidsskrift for ungdomsforskning Vol. 18 (1)*: <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/2995/2925>

Nettside til den norske ICCS 2016-studien: <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/iccs-2016>

